

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1944 kl. 2 em

*Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9,
i anledning av väckt motion angående utredning om åtgär-
der i syfte att förbilliga begravningskostnaderna.*

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 422, av fruar *Johansson* och *Nordgren* har yrkats, att riksdagen måtte besluta om en allsidig utredning, huruvida och på vad sätt man kan åstadkomma ett förbilligande av begravningskostnaderna.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande över motionen från socialstyrelsen samt lämnat tillfälle för Stockholms stads kyrkogårdsnämnd, Svenska eldbegängelseföreningen och Kooperativa förbundet att inkomma med yttranden. Det senare yttrandet är som bilaga fogat till utskottets utlåtande.

Socialstyrelsen framhåller, att den fråga, som berörts i motionen, är av ej oväsentlig betydelse, men huruvida den bör påkalla en allsidig utredning synes emellertid tvivelaktigt, och då styrelsen för sin del ej haft någon erfarenhet av att begravningskostnaderna äro högre än vad som är skäligt, saknar styrelsen anledning tillstyrka den begärda utredningen.

Stockholms stads kyrkogårdsnämnd ger motionärerna utan tvekan rätt däri, att begravningskostnaderna i många fall äro alltför betungande för en svag ekonomi och att det måste vara ett samhälleligt intresse, att dessa kostnader hållas så låga som möjligt. Nämnden har i samråd med representanter för begravningsentreprenörerna till allmänhetens ledning sökt standardisera kostnaderna för begravingar å huvudstadens begravningsplatser och utgivit en broschyr med anvisningar om vad som är att iakttaga vid ordnande av begraving samt uppgifter om härmed sammanhängande kostnader. I broschyren har intagits kostnadsförslag för begravingar i olika prislägen samt en förteckning över entreprenörer, som förbundit sig att ombesörja begravingar till sålunda fixerade priser.

Centralstyrelsen för *Svenska eldbegängelseföreningen* delar motionärernas uppfattning om att begravingar bli onödigt kostsamma. Föreningens syfte och strävan är bl. a. förbilligande av begravingarna. Föreningens dotter-

företag Svenska eldbegängelseförsäkringskassan, som bildades år 1932, ombesörjer och bekostar mot en försäkringssumma av 300 kronor hela begravningen med eldbegängelse på ett värdigt och pietetsfullt sätt. Kassan räknar f. n. c:a 35.000 medlemmar. Föreningen utvecklar vidare att eldbegängelsebegravningen ställer sig billigare än vanlig jordbegravning i orter, där krematorier finnas, och framhåller att eldbegängelseskicket även medför ekonomiska fördelar för kommunerna.

Kooperativa förbundet förordar att den i motionen föreslagna utredningen kommer till stånd.

För egen del får utskottet anföra.

Frågan om begravningskostnadernas förbilligande bringades år 1924 inför riksdagen genom en motion i första kammaren av herrar von Koch och Fehr. Motionen bifölls av första kammaren men avlogs av andra kammaren, varför frågan föll.

Det kan icke bestridas att begravningskostnaderna, som motionärerna framhålla, ofta ställa sig mycket betungande. För mindre bemedlade, som icke vilja vända sig till det allmänna utan själva bestrida omkostnaderna, kan det inträffa att skuldsättning måste ske. Det är självklart icke lyckligt att efterlevande kanske en följd av år skola dragas med amortering av en sådan skuld. Den av motionärerna nämnda medelkostnaden för en ordinär begravning, 500 kronor, kan varken bestridas eller verifieras. Uppenbart är att kostnaderna variera för olika orter, beroende bl. a. på vilken standard, som blivit vedertagen, men även i viss mån på om församlingarna genom sina åtgöranden bidra till förbilligande av kostnaderna eller ej. Men även med hänsyn tagen till sådana variationer torde man kunna fastslå, att begravningskostnaderna i de flesta fall ställa sig förhållandevis betungande. I likhet med motionärerna anser utskottet, att det allmänna, som ett led i strävandena till sociala lättnader för de mindre bemedlade, har anledning att uppmärksamma detta spörsmål.

Som av till utskottet avgivna yttranden framgår förekommer i viss utsträckning att bidrag till begravningskostnader lämnas av försäkringskassor, och man kan givetvis tänka sig en utveckling av denna försäkringsform. Men därmed minskas dock icke de höga begravningskostnaderna, som åtminstone till viss del synas bero på en priskartellbildning bland begravningsentreprenörerna. Det synes utskottet uppenbart att mellan entreprenörerna överenskomna priser och debiteringar äro hållna i sådan överkant, att kostnaderna bli uppdrivna. En utredning av frågan i enlighet med motionärernas önskemål torde få som sin viktigaste uppgift att finna en ändamålsenlig form för samhälleligt ingripande mot denna företeelse.

Utskottet finner sig även böra fästa uppmärksamheten på att eldbegängelseverorelsens utbredning synbarligen innebär en begränsning av begravnings-

kostnaderna, icke blott med hänsyn tagen till enskilda utan även samhällsligt sett, varför denna rörelse bör främjas. I de församlingar, som inrättat krematorier — och särskilt där församlingen avstår från uttagande av bränningsavgift — ställa sig begravningskostnaderna onekligen billigare för dem som begagna sig av kremation i stället för jordbegravning.

Vid en utredning av det av motionärerna framförda spörsmålet synes även böra beaktas, att församlingarna mera allmänt än vad nu synes vara fallet ha anledning att i olika avseenden bidra till att lätta kostnader och besvär i samband med begravningar.

Med vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att andra kammaren för sin del, i anledning av förevarande motion, II: 422, måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville begära en allsidig utredning, huruvida och på vad sätt man kan åstadkomma ett förbilligande av begravningskostnaderna.

Stockholm den 13 april 1944.

På utskottets vägnar:

HILDUR NYGREN.

Närvarande: Fröken *Nygren*, herrar *Lundh*, *Gavelin*, *Andersson* i Hedensbyn, *Jonsson* i Skutskär, *Petterson* i Degerfors*), fru *Eriksson* samt herrar *Blombäck*, *Allard* och *Åslin*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga.

Till Riksdagens andra kammarers första tillfälliga utskott.

Kooperativa förbundet, som av andra kammarens första tillfälliga utskott beretts tillfälle att avgiva yttrande över motion nr 422 i andra kammaren av fru Johansson och fru Nordgren om utredning angående åtgärder i syfte att förbilliga begravningskostnaderna, får härom anföra följande:

Den fråga, som motionärerna väckt, är utan tvivel av stor betydelse, då de summor, som årligen utbetalas för omkostnader i samband med begravn-

ning, uppgå till avsevärda belopp. Antalet dödsfall pr år inom landet under de senare åren ha uppgått till i medeltal 60.000, och då den summa av 500: — kronor pr begravning, som av motionärerna anförts som ett medeltal, knappast torde ligga under de verkliga direkta begravningskostnaderna — i städerna torde genomsnittskostnaderna i verkligheten ligga väsentligt högre, på landsbygden troligen lägre — skulle den totala kostnaden för landet årligen uppgå till c:a 30 milj. kronor. Härtill komma de avsevärda kostnader för iordningställande och underhåll av begravningsplatser, som bestridas av kommunerna.

Motionärerna framhålla vidare, att begravningsutgifterna för de efterlevande ofta medföra en skuldsättning för år framåt. Som ett skäl till »de dryga omkostnader, som även en enkel begravning betingar» anføres i motionen att »vid ett tillfälle som detta, då en människa drabbas av en stor sorg, föranledd av en makes eller ett barns frånfälle, resonerar man icke om priserna, och detta har medfört, att prisnivån fortfarande ligger alltför högt inom detta omåde.»

Styrelsen, som sedan många år tillbaka med intresse följt denna fråga, anser sig böra framhålla, att det inom begravningsentreprenörbranschen sedan länge existerar en vittgrenad och stark kartellsammanslutning. Såvitt styrelsen har sig bekant äro praktiskt taget samtliga inom landet verksamma begravningsentreprenörer organiserade i Sveriges Begravningsentreprenörers förbund, vilket förbund i sin tur har intimt samarbete med Begravningsbranschens Grossist- & Fabrikantförening, vars tio grossistmedlemmar och 16 fabrikantmedlemmar omfatta samtliga tillverkare av kistor och övrig begravningsutrustning jämte samtliga engrosförmedlare av hithörande förnödenheter. Respektive branschorganisationer tillse omsorgsfullt, att något »intrång» i branschen från nya utövare icke kommer till stånd. Ett effektivt medel i denna strävan har åstadkommits genom förbindelse från Grossist- & Fabrikantföreningens medlemmar att icke leverera varor till andra än sådana entreprenörer, som äro anslutna till begravningsentreprenörernas förbund. Som motprestation äro de organiserade entreprenörerna skyldiga att helt förlägga sina inköp till Grossist- & Fabrikantföreningens medlemmar.

Vid de undersökningar styrelsen låtit utföra har det klart kommit till synes, att den inom begravningsbranschen existerande kartellen på ett obehörigt sätt utnyttjat sin monopolställning genom att uttaga oskäligen höga priser på kistor, svepningar och övriga till begravningen hörande utensilier. Någon effektiv påverkan å priserna kan från köparens sida knappast komma ifråga, då entreprenörerna å samma plats genom gemensam prissättning ge sina priser ett visst sken av vederhäftighet, samtidigt som den sörjande i regel torde befinna sig i sådan sinnesstämning, att någon allvarlig diskussion om priserna icke kan komma till stånd.

Som exempel å gällande priskalkylering å kistor vill styrelsen omnämna, att i en landsortsstad, där undersökning företagits, kostar en kista i billigaste utförande, s. k. svartstoftad furukista, 65: — kronor. Fabrikantpriset å samma kista är 20: — kronor, fritt levererat hos köparen, vartill kommer kostnad för svepningsmaterial 7: — kronor, klädsel av kistan jämte material härför, 5: 50. Entreprenörens inköpspris blir sålunda 32: 50 eller precis hälften av det pris han betingar sig vid försäljning. Vid försäljning av dyrare kistor är det procentuella pålägget lika stort eller större. — En ekkista, som från fabrikant levereras komplett med inredning till ett pris av 190: — kronor, betingar på viss ort 400: — kronor, på andra orter ännu högre pris.

Härtill kommer, att all övrig service, som entreprenören ombesörjer, uppenbarligen ofta debiteras med varierande pålägg med hänsyn tagen till kundens tänkta ekonomiska ställning.

Ehuru styrelsen, som nämnts, haft uppmärksamheten riktad på de inom denna bransch rådande missförhållanden, har från konsumentkooperationens sida ingripande gjorts endast i enstaka undantagsfall och hittills icke i någon stad eller något större samhälle.

Om den av motionärerna föreslagna utredningen kommer till stånd, torde särskild uppmärksamhet böra ägnas frågan om i vilken utsträckning ett statligt understödjande av Svenska Eldbegängelseföreningens verksamhet kan bidra till ett ytterligare utvidgande av eldbegängelse.

Som en kraftigt verkande motvikt mot de alltför kostsamma begravningarna synes nämligen den svenska eldbegängelserörelsen ha verkat. Den av nämnda rörelse bedrivna försäkringskassan ombesörjer eldbegängelse samt följande till begravningen hörande prestationer för en kostnad av tillhoppa c:a 300: — kronor: I denna summa inkluderas anskaffande av erforderliga handlingar, såsom läkarintyg, tillståndsbevis m. m., svepning, kista och blommor till densamma, bärare, transport av kistan till krematoriet inom 10 km:s omkrets, hyra och dekorerings av kapellet eller ceremonirummet, klockringning, orgelmusik, ersättning till officianten, eldbegängelseavgift, urna för askan med namnplåt, gravöppning samt urngrav av normaltyp, där sådan tillhandahålles.

Den engångspremie, som kassans medlemmar ha att erlagga, uppgår till lägst 120: — kronor för ålder intill 24 år, högst 275: — för ålder intill 69 år. Premiekostnaden uttages även genom mindre delbetalningar efter sedvanlig försäkringsberäkning. För icke anslutna medlemmar utföras även samma tjänst till en totalkostnad av 340: — kronor. Inom denna kostnadsram kan sålunda de totala kostnaderna för själva begravningen hållas, under förutsättning av att eldbegängelsebegravning utnyttjas. Denna möjlighet står emellertid endast öppen för dem, som bo i närheten av sådan plats, där krematorium finnes, f. n. 27 städer och större samhällen.

Trots det begränsade antalet krematorier utfördes under 1943 icke mindre än 5.936 eldbegängelser eller c:a 10 % av samtliga begravningar i landet. Enbart i Stockholm uppgingo under samma år antalet eldbegängelser vid de två krematorierna till 3.317 eller 48 % av samtliga begravningar. I Sandviken var motsvarande procenttal 64,2 % och i Kiruna 60,5 %. Det synes sålunda vara uppenbart, att den tidigare rådande aversionen mot eldbegängelse numera är övervunnen.

Då eldbegängelsen även ur kommunal synpunkt erbjuder mycket stora möjligheter till besparingar, särskilt med hänsyn till de väsentligt mindre behoven av utrymme för begravningsplatser, synes det styrelsen som om mycket vore att vinna genom sådana åtgärder, som befrämjade tillkomsten av nya krematorier på härför lämpliga platser.

På sex av de platser, där krematorier nu finnas, har genom kommunala bidrag ordnats så att eldbegängelse utföres helt kostnadsfritt.

Vad beträffar övriga begravningskassor synas dessa uteslutande vara verksamma som försäkringsföretag, varvid de efterlevande erhålla kontant bidrag till täckande av begravningskostnaderna. Någon inverkan på priset på själva begravningen utöva de emellertid ej. Genom samarbete mellan

begravningskassorna kunde måhända förutsättningar skapas för en aktiv medverkan från deras sida i syfte att förbilliga begravningskostnaderna.

Med hänvisning till vad ovan anförts förordar styrelsen, att den i motionen föreslagna utredningen kommer till stånd.

Stockholm den 31 mars 1944.

KOOPERATIVA FÖRBUNDET.

Albin Johansson.

Mauritz Bonow.

Hugo Edstam.